

ТРИЗНІВНИК · REVUE HEBDOMADAIRE · **TRIDENŃ**
UKRAINIENNE

Число 47 (255) рік вид. VI. 14 грудня 1930 р. Ціна 2+р. (Prix 2 fr.)

Париж, неділя, 14 грудня 1930 року.

В Москві закінчився процес «промислової партії». Власне там поставлено було нову драматичну п'єсу, що її авторами і режисерами були політбюро ВКП та ГПУ, а артистами й статистами з примусу нещасні жертви новітньої інквізиції. В усій трагікомедії, як то звичайно в неохайній роботі чекистів, повно вигадок, байок, дурниць, недоладностей та несінитниць. Головна тема — інтервенція. Цього разу з благословення Франції, при прихильній участі Польщі та Румунії і... російського білого війська. Рекомпенсація: Польщі — частина Правобережжя, Румунії — Одеса з її районом, а росіянам, очевидно, решта України.

На що треба було витратити час і гроші на цю коштовну інсценізацію, які причини внутрішні призвели до того, — про це знають самі лише її ініціатори. Може це виявиться згодом. Але що-до зовнішнього ефекту, то він завів їхні розрахунки: навіть навпаки вийшов ефект цілком протилежний.

Громадська опінія Західної Європи впрост обурена нахабними спробами московських самодержців вплутати в свою гру закордонні чинники та використувати в своїх інтересах певні імена. Голос поважної європейської преси в оцінці московського процесу однодушний: трагічний фарс. З презирством спростували наклепи на них Пуанкаре з Бріаном. Навіть довготерпеливому Гендерсонові нарешті терпець увірвався, і він доручив англійському представникові в Москві протестувати. Дуже дотепно зауважив Пуанкаре, що в відповідь на совітські інсинуації, власне, можна тільки знизнути плечима.

І справді, таке воно все неймовірне і дурне, що й купи не держиться. Трактувати Україну по десяти літах визвольних змагань, по тому, як вона виразно виявила свою волю бути самостійною і ні від кого незалежною державою і ту волю свою окропила кров'ю кращих синів, героїчними зусиллями козаків славної армії і постанців, тоді, коли боротьба і досі не припинилася, коли легальний уряд України — уряд УНР — і українська еміграція продовжують свою працю для визволення рідного краю, — трактувати Україну тепер, яу *res nullius* запізно. Народ її знає, чого хоче, і розпоряджатися своєю територією не дозволить.

Так само абсурдом і анахронізмом в 1930 році являється припущення можливості операцій російського війська білого на Україні чи його десант на її побережжі. Адже спроба вже була і досить повчаюча. Денікіна, в момент найбільшого його успіху, добила не стільки червона армія, яка тоді ще на це нездатна була, як діяльний спротив українського населення, прав якого не визнавав новітній об'єдинитель Росії. Українські повстанці, зруйнувавши запілля Добрармії, прискорили її кінець. Після досвіду і розчарування Денікіна та Врангеля не може бути на заході поважного політичного діяча, який би зважився допомагати новій російській авантюрі на Україні.

Ці всі «плани» такі недотепні, недоладні і нереальні, що на них можна й не спинятися. Та раз в тих совітських вигадках згадано ім'я України, хоч і всує, то видається нам не зайвим ще раз поставити деякі крапки над «і».

Перше. Ми рахуємося з реальним станом річей в Європі, як він уклався по великій війні, ми приймаємо трактати, що ними великі держави встановили новий порядок. Але нема і не може бути такого українського правительства, яке б прийняло новий розділ України. Ні уряд, ні народ український з тим ніколи не погодяться.

Друге. Операції російського білого війська на території України не можливі. Так само, як не можливий ніякий російський десант в чорноморських портах України, ні, — ми в тому певні, — в портах Кавказу.

* * *

В неділю 7 грудня трагічно загинув од злочиної кулі Ной Рамішвілі, міністр внутрішніх справ Грузинської Республіки. Ми глибоко обурені тяжким злочиним. Злочин тим тяжчий, що його dokonано рукою земляка покійного. Та рукою тою водили інші. І не можна

не погодитися з заявою Грузинської леґації в Парижі, що убийник — «сліпе, темне знаряддя. Руку, що ним керувала, треба шукати в Москві». Її, звісно, направляли сили, ворожі визвольному змаганням грузинського народу.

Складаємо дружній Грузії, її правительству, її народові — наші щирі співчуття з приводу наглої втрати одного з найвидатніших і найдіяльніших державних мужів її.

Та ми певні, що визвольні змагання поневолених Московією народів, їх непримиренна боротьба за свободу і власну державність досягли вже такого розвитку, що ніякі втрати, хоч і які болючі та дошкульні, не в стані загальмувати їх та віддалити сподіваний час визволення.

Ілля Золотницький

«Гвардія вмірає, але не здається»...

Відходять од нас один по одному старі випробовані на полі бою бойці, старі ветерани наших визвольних змагань, нашої не на життя, а на смерть запеклої кривавої боротьби за волю, за кращу долю, за щастя країни, за народ.

Саліковський, генерали Коваль-Медзведзький, Никонів і Гудима, Чикаленко, Холодний, Лукасевич, Лотоцька, граф Тишкевич...

І ось знову свіжа могила, знову втрата в наших бойових рядах...

5 листопада помер од тяжкої хвороби рака член Головної Управи Українського Центрального Комітету в Польщі Ілля Золотницький.

* * *

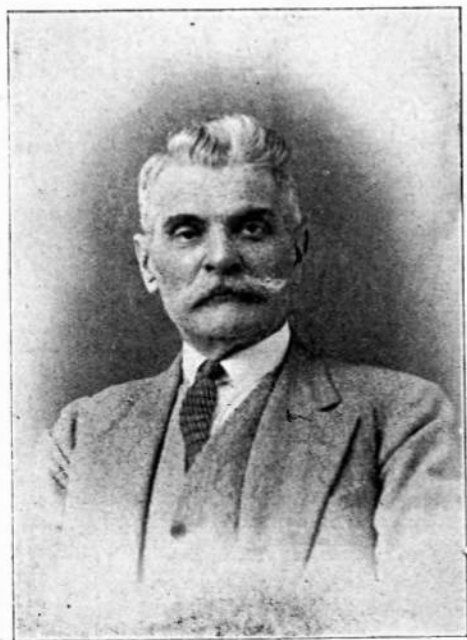
Покійний народився 22 липня 1870 року на Полтавщині. Вищу освіту здобув у Київському Університеті св. Володимира, на правничному відділі.

Службу розпочав 1 серпня 1896 року по відомству Міністерства Юстиції Російської держави, де й пробував, займаючи різні відповідальні становища як, наприклад, посади товариша прокурора, судового слідчого по особливо важливих справах і нарешті товариша голови Винницького Окружного Суду аж до 3 квітня 1918 року, коли перейшов на службу Українській Державі.

За свою 22-річну видатну службу дістав рангу «статського совітника» й орденські нагородження до св. Володимира включно.

* * *

На службі в Українській Державі Ілля Михайлович займає спочатку становище у відомствах Військового Міністерства, по судовій часті, в кінці посаду Голови Вищого Військового Суду, прибравши рангу полковника. Пізніше переходить до Міністерства Юстиції,

Ілля Золотинський
(22. VII. 1870 — 5. XI. 1930)

де по черзі займає відповідальні становища: Керуючого Головним Управлінням Місць Замкнення й Товариша Міністра Юстиції (з 16 червня 1920 року).

На цьому становищі покійний переходить кордон.

* * *

В році 1923 Ілля Михайлович стає до громадської праці. Спочатку приймає, разом з покійним Саліковським, жваву участь у скликанню 1-го З'їзду Української Еміграції в Польщі, при чому зістає обраним тим з'їздом до складу членів Українського Центрального Комітету. Крім того, працює в ряді інших українських емігрантських організацій м. Варшави, як от у Правничному Товаристві, Українському Клубі й Товаристві ім. Симона Петлюри.

В кінці грудня 1928 року відбувається 2-й З'їзд Української Еміграції в Польщі, який обирає покійного поновно до свого керуючого і репрезентативного органу — Головної Управи Українського Центрального Комітету, з якого становища він відійшов у вічність.

* * *

Відійшла від нас ще не струджена (не дивлячись на свої повних 60 літ) кременна, повна тілесних і духових сил людина, яка не знала

втоми й не зупинялася ні перед якою, самою найважчою роботою.

Відійшов великій патріот і невтомний активний борець, що не схилив своєї сивої голови перед недолею, перед злиднями, перед поневірянням з родиною на чужині, й твердо та непорушно стояв на визначеному йому національному посту.

Мир і вічна пам'ять хай буде Тобі, тогаришу по праці й боротьбі.

* * *

Відходять борці, відходять у вічність старі леви наші, наша старша генерація, що підірвала сили й здоров'я у боротьбі й пізніше в злиднях і нужді на чужій землі.

Відходять від нас один за одним, залишаючи бойові лави, більші наші стовпи національні; за ними йдуть і менш відомі борці-патріоти, як рівно сотні й тисячі рядових патріотів-лицарів, зовсім еже навідомих...

Перенесши на собі тортури й часто нелюдські пекельні муки, вмірають вони все більш і більш, але не хилять голови перед чужинцем-наїзником, не йдуть шукати ласки в нього чи помилування, не зневіряються в святій ідеї й завітах, твердо стоячи на варті аж до гробової дошки.

«Гвардія вмірає, але не здається».

Мих. Садовський.

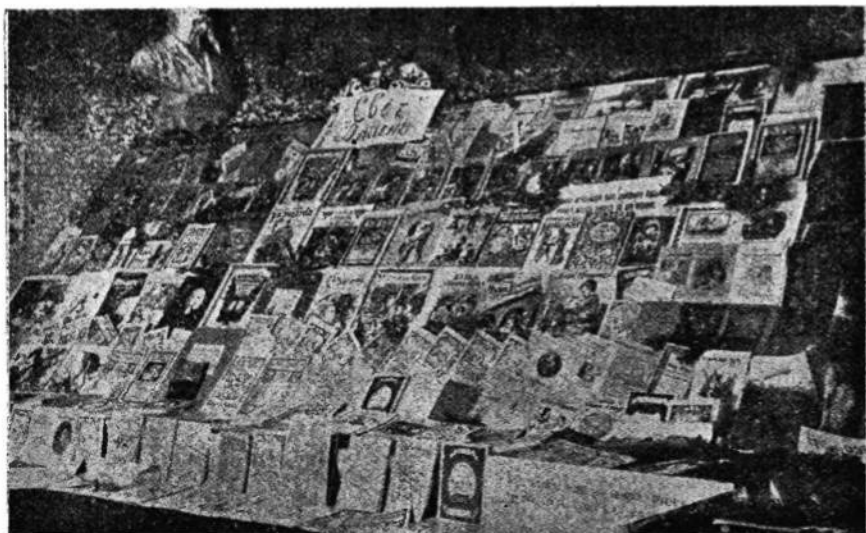
Перед Різдрвом.

Незабаром Різдво. Той день, коли хрещений світ згадує народження в яслах вертепу Божественного Немовляти, стався перш за все святом родинним, святом дітей.

Діти нетерпляче чекають того дня, що принісши через дитину людям радість велику, приносить і їм, малим, їх малу, дрібну радість. Готуються до нього заздалегідь і батьки.

І повсюди, і в нас роблять малечі на свято це дарунки. Чи то французький різдвяний дід (Père Noël), чи то німецька ялинка, що стала своєю у всіх країнах, чи то наш Святий Вечір — однаково зв'язані вони з тим звичаєм — обдаровувати дітвору. Чи в черевичку, поставленому з вечора кого каміна, чи під темно-зеленою, пахучою ялинкою, чи за притрушеною запашним сіном чистою скатертиною святої вечері — Жан, Ганс і Івась однаково знають, що вони своє знайдуть. Хто не пам'ятає, як малими бралися ми на всі способи, аби тільки неодмінно чихнути на Свят-вечір за столом, бо давня наша традиція одповідала на це подарунком.

Скільки з тим вечером зв'язано налії, сподіванок, переживань, споминів, що залишають слід на все життя. Скільки втіхи заховано було в маленькому дерев'яному пуделечку, звідки рівними рядами

Виставка видань «Світа Дитини» .

вишикувалися на полі бою, чи то пак на столі, стрункі лави маленьких олив'яних нюрембергських сагдятиків. А скільки радості чистої приносила добре видана, гарно ілюстрована дитяча книжка. Фенімор Купер, Жюль Верн... Читаєш було і перечитуєш без кінця; дивишся на малюнки і не надивишися.

Дітям радість, а батькам — клопіт, хоч клопіт приємний: що подарувати? Встає те питання, що року перед Різдом в кожній родині. Встає воно і перед батьками українськими. Встає на рідній землі, й на чужині. І в українській сім'ї це питання — про дитячі іграшки, про дитячу книжку встає може гострішим, ніж в якій іншій. Природне бажання — дати своїй дитині щось своє рідне, а тим часом ми такі на те бідні.

Та чи ж такі вже й бідні? Тим часом, коли роздвигтися добре, та пошукати, то де-що таки своє можна й знайти.

Але, на жаль, не дбаємо ми про своє, нехтуємо і тим, що маємо.

Ось тому приклади. Кільки год тому редакція «Тризуба» видала малюнки до витинання — «Рідне військо» — повні життя, експресії та руху постаті козаків армії УНР, роботи нашого молодого і талановитого баталіста Л.Перфецького. Редакція хотіла дітям, що для них завжди і повсюди було улюбленішою розвагою — військо, дати рідне в історію, а тим самим виховати з малих літ, зберегти і підтримати традицію збройної боротьби за власну державність. То була перша спроба. В думках видавців і автора було дати далі цілу низку подібних малюнків, що оживили б перед очима дітей славне минуле україн-

Ескіз до малюнків Л. Перфецького

ського війська, що привчили б їх з малих літ знати, любити і шанувати борців за рідний край. Гадалося дати мальовану історію нашого війська, почавши в чубатих воїнів Святослава, з отих, що від них дійшов до нас з берегів Дунаю великий заповіт: «Поляжемо кістями: мертві бо сорому не мають», од прославлених поетом дружинників «Слова о полку Ігоревім», які «шоломом зачерпнули синього Дону», з їх червленими щитами, через красу і гордість нашого війська низових лицарів — запорожців, через козацтво городоє, через гвардію гетьманську — сердюків та блискучу кавалерію охочекомонних полків, через нащадків січовиків — чорноморців з їх славними пластунами, аж до наших часів, коли у визвольній війні знову оновилася наша військова традиція, нав'язуючи порвану було нитку з давнім і недавнім минулим: червоних і чорних гайдамаків, чорних запорожців, січових стрільців, синежупанників, сіру дивізію і далі, і далі. Гадалося далі... Та годі... Нічого з того не вийшло. Не змінилася психика дитяча, яка завжди цікавилася і цікавиться військом, але ту прирожденну потребу батьки задовольняють певне з чужого джерега, нехтуючи своїм. Перший нагляд не розійшовся і досі.

А візьмемо книжку... Серед різдвяних дарунків їй належить перше місце. Нема чого тут говорити багато про значіння дитячої літератури для всього майбутнього нації. Двадцять год тому привертав увагу до цього гострого у нас питання автор цих рядків у «Світлі» писав про нього гаряче свого часу покійний О. Саліковський вже по революції в «Книгарі»; недавно вже оце нагадував про це на сторінках нашого журналу професор Ст. Сірополко. І питання те не тільки не розрішено, а навпаки ще загострилося. Про Велику Україну тут не говоритимемо. Але на інших українських землях, які ввійшли в склад західних держав, всюду наш народ опинився без рідної школи, в чужих порядках. І це ще гострішим робить для справи національного виховання брак своєї, рідної книжки для дітей: вона повинна дати дитині те, чого та не знайде в чужій школі.

Далі маємо малечу, що народилася і зростає на чужині: це діти вельмичисленої еміграції з Великої України, діти, розсіяні по всіх світах. Вони живуть і вчаться в чужому оточенні, серед чужих дітей,

в чужій школі, чужою мовою. Іноді родина не спроможна боротися з денационалізацією. Доволі послухати, як говорять наші хлопці й дівчата, учні французьких, чеських чи яких там шкіл. З'являється загроза втратити їх для рідної справи. А тим часом, коли ми збережемо для рідного краю і спроможемося виховати у національному дусі цю молодь, то матимемо чималий контингент нової української інтелігенції і до того, це найголовніше, інтелігенції — європейської. В цьому завдання родини, стоїть воно і перед усім нашим громадянством на еміграції. Але треба їм в тому допомогти, добре їх озброїти. І найкраща зброя — це рідна книжка для дітей рідною мовою.

А де ж її взяти?—питають батьки і, не дождаючи відповіді, не хочучи навіть пошукати як слід, дають до рук дитини книжку чужу — російську, польську, французьку, чеську...

Перш за все нагадаємо про наших класиків. В них багато підходячого матеріалу до читання дітям; особливо цінний він тут на чужині — де дитвора росте одірваною від рідного краю, не знаючи його. Знайомство з класиками обов'язкове для молоді. А тим часом переведіть — но анкету, що з нашої класичної літератури, знає молоде покоління яке виростає на чужині, і вас кине просто в жах. Котляревський, Гребінка, Гулак-Артемівський, Шевченко, Квітка, Марко Вовчок, Куліш, Стороженко, Іван Нечуй-Левицький, Мирний, Руданський, Глібів, Самійленко, Кропивницький, Карпенко-Карий, Леся Українка, Коцюбинський і інші. А ну, нехай кожна родина в першу чергу подбає, щоб її сини та доньки знали і цих письменників, і авторів молодших та сучасних, що являються їх достойними спадкоємцями. Твори їх здебільшого можна дістати по книгарнях. І це найліпший, найдоцільніший, найкорисніший різдвяний дарунок.

А далі література спеціально дитяча. Хоч і які ми бідні, а де-що проте ми маємо. І про те де-що годиться нагадати нашим батькам саме перед Різдом.

Нагадаємо тут про наші чудові народні казки, от хоч би талановито ілюстровані Кариком, про прекрасні книжки для дітей О. Лотоцького (О. Білоусенка,) на чолі з «Вінком», про «Чмелика» В. Королева-Старого, про «Сина України», про «Козу-Дерезу», про «Війну грибів з жуками», про художні видання «Часу» та Катеринославського видавництва.

Недавно в «Тризубі», ми згадували якось про видавничу діяльність М. Таранька, видавця і редактора «Світа Дитини».

Минулого року сповнилося десять літ його праці видавничої, присвяченої нашим дітям. Десять літ труду, мозольного, тяжкого у надзвичайно несприятливих умовах, десять літ видавництва.

І ось наслідки тієї праці у нас перед очима. Дитячий журнал, що здобув собі сталого читача і популярність — «С в і т Д и т и н и». Журнал для молоді, що на жаль через байдужість українського громадянства та нерозуміння ваги його й значіння не втримався — «М о л о д а У к р а ї н а».

Далі окремі серії видань. Перша — «Д и т я ч а б і б л і о т е к а»,

що її вийшло біля с т а книжечек. По-між ними маємо і Робінзон а Кру зо і «Тисяча і одну ніч» і казки Грїмів.

Друга серія — це більші книжки з світової дитячої літератури. Їх вийшло більше десятка. Одмітимо таку заслужено популярно і добру книжку, як «Малий Лорд» Ф. Бернета. В цій серії вийшла і прекрасна книжка казок ілюстрованих покійного великого приятеля дітей Івана Липи — «Тихе слово».

Третя серія — це «Пластова бібліотека» і, нарешті, четверта — книжки з малюнками для дітей, що їх мистецьки видано великим коштом у Німеччині.

До цього треба додати нову серію, що почала виходити з січня цього року — «Популярна бібліотека», що її першою книжечкою були цікаві нариси подорожні «Порідному краю» проф. Д. Дорошенка.

Вже цей побіжний реєстр дає уявлення про той дорібок, що його має за собою видавництво «Світ Дитини».

Подивіться на світлину з виставки видань «Світа Дитини», що її містимо в цьому числі: вона говорить сама за себе. Ще краще, — перегляньте пильно каталог видавництва і, ми певні, ви знайдете чимало такого, що саме надається на різдвяний дарунок дітям.

Отже і справді виходить, що ми не такі вже й бідні. Тільки... тільки нехтуємо тим, що маємо, не шануємо тих, хто робить, не дбаємо про те, щоб допомогти їм.

Взагалі наше громадянство маловажить цю справу — справу дитячої літератури. Колись в листі до Бібліотеки імени С. Петлюри в Парижі редакція «Світа Дитини» писала: «наше громадянство не розуміє та не дооцінює ваги й потреби цього роду видавництва». І на жаль, це праґда. А тим часом саме праця в цьому напрямку має велике значіння для справи національного виховання — нашої дїтвори, нашої молоді, а значить — і для всього майбутнього нашої нації.

Глибоку рацію мала редакція «Світа Дитини», коли писала:

«В пропам'ятну річницю будови великої Української Хати від вершка, ми розпочинаємо нову будову від підвалин, і нині бачимо потішаючі симптоми, що на обраний нами шлях стають поволі виходити нові каменярї, когали, і будівничі, які бажать промстити нові шляхи та викувати нову долю і щастя українському народові, що задумують збудувати величавий храм свободи і рівности... Ми даємо українській суспільності «Світ Дитини», як свідоцтво нашої праці для будущности з тим запевненням, що Україна живе й житиме вічно в серцях українських дітей і молоді»...

Це повинні не тільки зрозуміти, але й близько до серця прийняти наші батьки, на яких лежить обов'язок дбати, щоб з їхніх дітей вийшли вірні сини рідного народу.

Про найкращий дарунок — рідну книжку нашим дітям, здається, саме на часі нагадати перед Рїздвом.

С. Черепин.

Доповідь про сучасний стан на Великій Україні.

(Лист з Подєбрад)

У неділю 30-го листопаду б. р., по ініціативі Громади Студентів та Академічної Громади при Укр. Господарській Академії, одбувся в Подєбрадах доклад п. Котовича про сучасний стан на Великій Україні.

Докладчик, втікач з України, чотири місяці тому перейшов румунський кордон і після багатьох злигод добився до Чехословаччини.

Свій доклад почав п. Котович, так би мовити, «сповіддю». Сам він брав участь у боротьбі Директорії проти большевиків, але як каже, не був дуже свідомим українцем, ішов за Петлюрою, у якого вірив і якому преклонявся. У Калішському таборі, а пізніше в Чехії у Юзефові, де був у 1923 році на матуральних курсах, почав «осмідомлюватись» Листами до братів-хліборобів, а поруч Шаповалівською та іншою соціалістичною літературою. Стратив віру в УНР і прийшов до переконання, що на Українній соціалістичного уряду не було. Особливим авторитетом у нього почав користуватися Микита Шаповал, що в той час закликав повертатися на Україну.

П. Котович перебуваючи в м. Брні, у високій школі, записується до «Комсомолу», бере пас громадянина ССРСР и через півтора роки від їздить через Москву на Україну. Вже у Москві, по його словах, починають у нього закрадатися сумніви що-до самостійности совітської України. Так, в тамошньому комсомолі йому заявили, що вони лише через незручний поділ України на округи змушені зноситися з «переферіями» через Харків, що раніше легко було обминути.

По приїзді у своє село на Ананіївщині, робить доповідь про працю «комсомолу» на Заході. Ця доповідь, яку його примусили робити російською мовою, справила погане вражіння на «верхівку» і через три місяці його виключили з комсомолу.

В літі їде лікуватися на лиман, а по повероті додому його арештовує ППУ, де його тримають кілька місяців. Через який час знаходить собі роботу на Донбасі у школі, але в недовзі ППУ пропонує йому стати агентом його, взявши наперед підписку про мовчанку. Одмовляється, та переїздить на Херсонщину, де учителює з профшколі. Допикує до надніпрянської «Правди» та «Вістей» і провадить де-яку громадську роботу.

У березні 1929 р. йому знову пропонує стати агентом ППУ, і на сей раз він змушений підписати згоду. Вирішує тікати, тим більше, що за якийсь час йому присилають повідомлення про позбавлення виборчих прав, очевидно в наслідок бездіяльности в ролі агента ППУ.

Нав'язує зносини з прикордонними знайомими і після багатьох невдач, перебувши де-який час на Поділлі, де переховується по селах, у літі 1930 року переходить кордон і попадає в Румунію, а згодом в Чехословаччину.

Ось у коротких словах сповідь докладчика.

Очевидно, це шлях більшости, як що не всіх, «сменовсховців», що попадають на Україну.

Закінчує шю свою «сповідь» п. Котович засуджуючи «сменовсховство» такими словами: «сменовсховщина є шляхом і національної зради, і зради працюючим масам, і взагалі шляхом морального занепаду».

П. Котович робить вражіння людини енергійної, дуже добре освіченої, спостережливої, звичної до з'ясування того, що його оточує, та вмілої у робленню висновків. Країніній соціаліст. Дуже добрий промовець: протягом трьох годин без перерви зумів підтримувати цікавість і увагу дуже численної аудиторії логічністю та зв'язністю свого оповідання. А протягом других трьох годин з перервою в 10 хвилин, та перервою на вечерю, давав досить вичерпуючі відповіді на запитання присутніх, — що не все були добре сформуловані.

Доповідь про сучасний стан на Україні докладчик почав зі з'ясування становища народного господарства. Тут кількома яскравішими фактами підтвердив п. Котович те, про що більш менш можна скласти собі уяву і з інших, доступних емігрантам, джерел.

Становище селянина з заведенням колективізації — жахливе. Селяне перед колективізацією спродували та вирізували всю худобу, до дійних коров виключно. Свині на Україні не знайдеш, як висловився докладчик, «і на лізні». Ціна за коняку доходила на торзі до трьох карбованців, тоді як за шкуру можна було дістати п'ятнадцять карбованців. Тільки любов селянина до своєї худоби, з якою він зживається, урятувала від цілковитого винищення її.

До колективів з однаковою нехиттю ідуть і бідні і багаті селяне. Траплялося не раз, що бідняки допомагали «куркулям» переховувати майно і за це не раз попадали у заслання.

Минулу зиму селянство пережило на кукурузі, не раз вже й цвілій та гнилій, решта була відібрана, такаж доля була і сколективізованих. «Розкуркулювання» переводили головним чином комсомольці, найбільш здеморалізована верства совітського суспільства. На ґрунті тероризування агентів ППУ трапляються часто серед населення психичні захворювання.

Взагалі ж на селі надзвичайно зросла національна свідомість. До большевиків село настроєне дуже вороже. Село зтероризоване комсомолом та «сексотами», — агентами ППУ із своїх же селян, що маютья в кожному селі у значній кількості.

Село цілковито обезбронне, виключно до мислівської зброї. Страх «влади» перед селянським терором такий, що навіть на побачення з секретарем «Райвику» треба брати посвідку від «Сільради», тай то з початку вартові оглядають, чи не має зброї той, що йде на побачення.

Селяне в протилежність інтелігенції, чекають інтервенції. Вони проти повороту поміщиків на землю. Серед селян популярна «Селоспілка» і і цілком не популярні с. р. Дуже популярне імя Петлюри, у смерть якого не вірять і непохитно сподіваються його повороту.

Процес СВУ викликав у селян протилежне тому вражіння, якого хотіли досягти большевики. Підсудні користалися великими симпатіями і до їх каяття ставились байдуже, заявляючи, що: «Ленін теж був багато раз арештований, але не був розстріляний, отже очевидно і він був змушений каятися». Свідомі того, що це була провокація з боку большевиків. Певні, що під час процесу у одній з церков у Києві було знайдено 40 вагонів зброї, привезеної з Чехословаччини (?!).

Село читає газети.

Про уряд УНР знають. З невідомих причин самі большевики багато пишуть про УНР, часом перебільшуючи відомості про нього до того, що УНР признана всіми державами, має велику добре зорганізовану і озброєну армію, то-що...

Родина на селі не знищена. Після запису у «Сельраді», береться звичайно шлюб у церкви. Церкви по селах скрізь існують. Докладчик знає лише два села, де закрито церкви. Не знято і дзвонів. До церкви ходять і старі і молоді — молодь в знак протесту проти «комсомолу». Большевики бояться закрити церкви по селах, ведуть лише балачки про це та здійсмають галас у пресі. По містах церкви закриті, дзвони зняті і вивезені здебільшого за кордон. Докладчик свідчить, що у Херсоні грузили разом дзерно і дзвони на грецький пароплав. У місті шлюб беруть лише у ЗГС. Родини інтелігентів не знищені. Страшна роспушта панує тільки серед комуністів, особливо серед «комсомольців».

Не існує колишньої гострої ворожнечі між селянством і робітництвом. Селянство бачить, що робітництво зовсім не є пануючою класою і що стан його дуже скрутний.

Становище робітників, особливо в Донбасі, просто жахливе. Для того, щоб робітник не кидав праці, його прикріплюють пайком та стримують партійні білети, як колись паспорти робітників по економіях. В Донбасі

скупчений зекласований, по большевицькій термінології, елемент: «бувші» повстанці, непмани, білогвардійці то що.

Свідомість серед робітництва значна. Маса свідомі ріжницї між соціалізмом і авантурним комунізмом. Зростають симпатії до укр. партії с. д., як партії що теж стоїть на марксівськїм ґрунті. Дуже багато серед робітників «троцкістів». Робітники не мають нічого проти повороту власників фабрик та капіталістів-промисловців і навіть бажають того повороту.

Серед робітництва поширений значно антисемітизм, як і взагалі на Україні. Докладчик свідчить, що в складі ППУ більшість жидів. Сам п. Котович не антисеміт і не спочуває таким настроєм. Розказує, що «сіоністи» очевидно добре зорганізовані, большевики їх переслідують і, коли йому довелося сидіти в ППУ, разом з ним сиділо і багато «сіоністів». Цікаво, що вони всі акуратно одержували передачі, і хоч їх і приносили родичі арештованих, але видно було, що походять вони з одного джерела, приготовані одною рукою і за одні гроші, бо всі передачі були однакові-сінькі для всіх арештованих.

Інтелігенція на Україні зтероризована. Національна свідомість її одначе дуже велика. Настрій самостійницький, і коли серед російської інтелігенції популярна російсько-українська унія на зразок колишньої Австро-Угорщини, то серед українців ця унія симпатіями не користується. Інтелігенція проти якої б то не було окупації, проти диктатури, за демократичну республіку. Колишній ґеьман Скоропадський популярности не має, як єдино-недільмець, а село шей досі згадує карні відділи.

Кадри української інтелігенції досить широкі і докладчик вважає, що як би довелося, то інтелігентних сил вистарчилоб цілком, щоб обсадити весь державний апарат.

Дуже велику роль в справі українізації відіграла школа. За часів Шумського та ще й зараз комісаріят освіти весь, крім мистецького відділу, в українських руках. Відділ мистецький в жидівських руках. Молодше покоління російської мови вже майже не знає. В багатьох профшколах російська мова навіть не викладається. Вже й самі учителі не всі знають московську мову. Так у тій школі, де учителював докладчик, лише четверо з учительського складу говорили по російському. Цікаво, що в І. Н. О. панує українська мова і свідомість, а в ВУЗ-ах та інших технічних школах панує мова російська, навіть між студентами.

Взагалі за чотири роки перебування пана Котовича на Україні національна свідомість зросла. І коли на початку його приїзду його примусили робити доповідь у комсомолі по московськи, то таке явище було б не можливим тепер.

Молодь у масі своїй, крім комсомольців, настроєна антибольшевицьки, включаючи до безпризорних дітей, для яких большевики мало що роблять.

Головна опора большевиків: Комсомол, Компартія та ППУ.

Про червону армію докладчик мало що знає, одначе розповідає, що один з червоних полків, який був висланий після убивства Войкова на польський кордон, на зміну іншим частинам — розбігся. Серед червоноармійців розповсюдилася чутка, що їх ведуть на війну з поляками і вони повтікали. Пізніше було їх майже всіх виловлено, 23 душі розстріляно, а решту вислано на Сибір у дисциплінарні частини. Одного з тих, що повернув із заслання, бачив докладчик і од нього чув про цю подію.

Знає п. Котович про повстання проти большевиків у Нахичевані, в Ростові на Дону та частково на Кубані. Взагалі повстання підняти можна досить легко, але успіху часткове повстання не може мати.

Ось приблизна та основа, на якій докладчик виткав свою трьох-годинну промову, та відповіді його на окремі запитання. Все це було звичайно більш здеталізованим та підтверджене окремими випадками.

Звичайно, що лише час підтвердить правдивість цієї ймовірної доповіді п. Котовича, а щирість і чесність його повороту в ряди еміґрації зможе,

як він то й сам каже, доказати лише своїми майбутніми ділами, бо у самі слова мало хто тепер повірить.

Тим часом доповідь його була цікава і цінна для нашої молоді, а може декого й перестереже від шляху, яким ішов досі п. Котович.

К. Х.

З життя й політики.

— Сучасне становище в совітах. — Його катастрофічність. — На передоні рішачих подій — Можливості совітської воєнної авантюри.

Друга половина листопаду була періодом, коли події і становище в ССРСР, викликали на Заході такий інтерес, як давно перед тим. Всі європейські газети містили звістки і інформації, одна сенсаційніша од другої. Звістки про повстання в Москві, про оголошення диктатури Ворошилова, про вбивство Сталіна, про заворушення в совітській провінції переповнювали всі органи європейської преси — вони подавалися не тільки газетами, які в погоні за сенсаціями мало звертають увагу на достовірність тих фактів, які вони подають.

Тепер закордон починає надходити совітська преса з тих, по даним закордонних газет, тривожних днів. В ній всі ці тривожні звістки не знайшли жадного відзеркалення. Коли пишемо ці рядки, маємо в своїх руках совітські газети з 22 листопаду — вони захоплюють лише частину того тривожного періоду, про який подавала закордонна преса. Але мабуть ми не помилимося, коли припустимо, що і пізніші числа совітських газет дадуть лише мінімальні дані для освітлення того, що сталося на совітських верхах за останні дні.

Перед кожним, хто слідує за совітським життям при цих умовах, стає гостро і недвозначно запитання про те, що ж справді сталося і що відбувається під теперішню хвилю в Москві. Чи являється ціла низка звісток, яка переповнювала закордонні газети, позбавленою всяких підстав; чи є вона лише порожньою погонею за сенсацією, штучно переведеною кампанією ворожих для ССРСР чинників, чи навпаки криється за цим щось більш значне і поважне. Чому вірити: чи даним совітської преси чи відомостям закордонних газет.

Відповідь на всі подібні запитання не може бути простою і нескладною. Бо того фактичного перевіреного матеріялу про те, що діється в Москві у всій його повноті ми не маємо і очевидно не будемо мати. Треба йти шляхом загальних міркувань по тим безсумнівним даним, які дає нам матеріял, що характеризує сучасну ситуацію в ССРСР, і на підставі цього матеріялу робити висновки відносно можливості чи неможливості тих ускладнень, які подавала закордонна преса.

В дану хвилю є ясним, що всякі катастрофічні звістки з ССРСР були передчасними. Але чи це разом з тим означає, що в совітських верхах не відбулося жадних поважних ускладнень, які були приставили під небезпеку сучасний сталінський режим. Чи означає воно, що ССРСР йде те «благоденственное і мирное життя» та праця над здійсненням п'ятилітки, про яку нам подає совітська преса? На це питання можна з повною категоричністю дати негативну відповідь.

Все, що ми знаємо про сучасне становище в ССРСР свідчить, що воно має якразво висловлений кризисний характер. Кризисне напруження досягло тої степені, коли сучасному керівництву совітського державного апарату вдається задержати існуючий status quo лише за допомогою виключно різких заходів, дуже часто цілком протилежного характеру, які проте не приносять ослаблення загальної кризи. При такій ситуації об'єктивні можливості тих подій, про які говорить закордонна преса,

існують цілком виразно. З другого боку є цілком правдоподібним, що сучасне напруження знаходить свій вияв в певних подіях і рухах, що виникають в лоні комуністичної партії і червоної армії. Сталінський режим ліквідував всі зародки організаційних зв'язків в країні і тим знищив можливості організованого виявлення незадоволення і протесту з боку яких би то не було громадських сил та соціальних груп. Там можливі при існуючій ситуації або виступи індивідуальні або розпорочені виступи стихійного порядку. І одні і другі, як ми знаємо, мають місце на теренах ССРСР. Але реакція на існуюче кризисне напруження, яка мала б організований характер, найбільш правдоподібною є серед тих об'єднань, серед яких заховалося хоч до певної міри організаційне життя і організаційні зв'язки. Такими об'єднаннями й являються комуністична партія і червона армія. З цього боку звістки закордонної преси так само мають характер правдоподібності.

Що в лоні комуністичної партії в ці дні відбулися якісь події, сумніву не підлягає. Це видно з опублікованої в совітській пресі постанови про виключення з партії Сирцова, Ломінадзе і Шацікіна за утворення ними фракції, яка мала боротися з ЦК партії, конкретно з Сталіним. Коли зважити на роль в партії і уряді Сирцова, цього недавнього ставленника Сталіна, події, що відбувалися коло виключення його, очевидно, не могли перейти цілком гладко. Але тим часом Сталін на цей раз вийшов переможцем і опанував ситуацію. Розміри і результати подій, подані в закордонній пресі, можливо, саме тоді, коли ще ситуація не була цілком виясненою, є очевидно перебільшеними.

Є ясним, що, не зважаючи на перемогу Сталіна, кризисне напруження не є усунено і не буде усунено. Отже можливість подій катастрофічного характеру в ССРСР лишається і стоїть на порядку денному.

* * *

Прогнози і гороскопи про можливість в ССРСР подій катастрофічного характеру, про неминучість упадку совітського режиму в ближчому майбутньому серед певних груп емігрантських читачів тепер стрічаються з досить ясно висловленим скепсисом. Є такі, які колись занадто гаряче вірили в близькість упадку совітської влади, а тепер стомилися чекати і вірити. На це зневір'я впливає з другого боку й те, що пророкування про близькість упадку совітського режиму в свій час емігрантська преса ширила аж надто щедро і їм в значній мірі перестали надавати значіння. Припускаємо отже, що й теперішні наші висновки про зростаючу катастрофічність внутрішньої ситуації в ССРСР будуть де-яким зустрінуті лише з скептичною усмішкою. А проте все таки, ми на підставі аналізу сучасної ситуації в ССРСР уважаємо можливим з повною переконанністю твердити, що н і к о л и катастрофічність положення в ССРСР не набірала таких форм і розмірів, які вона має тепер, що н і к о л и ми не стояли так близько до рішачючих подій, як стоїмо в теперішній хвилі. Теперішнє становище в ССРСР має хіба аналогію в тій ситуації, яка мала місце на початкові 1921 року перед кронштадтськими повстаннями. Тоді совітська влада врятувалася, ставши на позиції неп'у. Тепер цей вихід являється виключеним.

Є всі дані твердити, що ССРСР стоїть на передодні рішачючих подій. Час нашого емігрантського чекання є близький до свого закінчення. Більш, ніж коли небудь, тепер треба думати і дбати про те, щоби хвиля подій не застала нас не підготовленими.

* * *

В якій формі розгорнуться майбутні події на теренах ССРСР?

В попередньому своєму огляді ми зазначили, що на підставі того фактичного матеріялу про становище в ССРСР, яким ми розпоряджаємо, найбільше ймовірний перебіг тих подій, що будуть мати місце після упад-

ку сталінського режиму, намічається в формі панування затяжної анархії, лише під час цього періоду скрісталізуються ті сили, які зможуть опанувати становище. Але на перебіг майбутніх подій будуть мати вплив також і ті заходи, на які підуть Сталін і Ко в останні дні свого панування.

З цього погляду у високій мірі є характеристичною та атмосфера військової гарячки, яку старанно сотворюють в СРСР його сьогоднішні керівники. Ціла тактика їх тепер є скерована на те, щоб переконати і людинність і червону армію, що проти СРСР готується напад, що військова інтервенція проти СРСР з боку західно-європейських держав є вирішеною справою. Шириться версія, що заходи, які окремі західно-європейські держави вжили проти совітського демпінгу, є переведенням економічної блокади, що має попереджати інтервенцію. Спеціально інсценізовано в Москві процес «торговельно-промислової партії», який має довести, що Англія і Франція зорганізували свою агентуру в СРСР в цілях підготовки інтервенції. Відповідальними совітськими чинниками виголошуються перед червоною армією войовничі промови, в яких підкреслюється та військова небезпека, перед якою стоїть СРСР. Організуються спеціальні декади оборони, які мають мобілізувати увагу всіх совітських громадян на підготовці майбутньої неминучої війни. Про те, що ціла совітська преса, виконуючи очевидно наперед дані директиви, б'є на сполох з приводу майбутньої війни — говорити не приходится; при тому становищі, яке займає совітська преса, це ясно само собою. Наведемо дві цитати для того, щоб показати, як тепер пишуть про майбутню війну в совітській пресі. «Комуніст» (ч. 318 з 19. XI 30), говорючи про результати виборів до польського сейму, зазначає: «Цей сейм полегшить фашистській диктатурі ще більш, ніж до тепер, енергійне проведення підготовки інтервенції проти радянського союзу та УССР. Це — є сейм інтервенції та імперіялістичної війни. Він є і буде складовою частиною того імперіялістичного інтервенційного апарату, що під проводом Франції твориться на радянському кордоні. Про це мусять знати широчезні маси робітників і селян радянського союзу. Цей сейм мусять бути для них ще одним сигналом, що сповіщає про зростання загрози імперіялістичної інтервенції». Той же «Комуніст» (ч. 321 з 21. XI) у вступній статті за кілька днів заявляє: «Готування інтервенції та війни проти СРСР на повному ході. Фашизація сумежних з СРСР держав (Польща, Румунія, Фінляндія), невпинне зростання їхніх військових бюджетів та озброєнь, непослабна увага і постійний контроль французького генерального штабу над військовими силами своїх васалів на Сході Європи, де-далі більше оснащення їх військовою технікою і т. п. усе це переконливо доводить, звідки готують перший удар проти нас». До так спрепарованої характеристики сучасного міжнародного становища газета додає такі коментарі: «Робітничі маси, радянська технiчна інтелiгенцiя, мiлiйони колгоспникiв, бiднiякiв i середнiякiв знову i знову демонструють свою непохитну волю до мирної працi, до дальшого розгортання соцiялiстичного будiвництва, але водночас i свою мобiлiзацiйну готовiсть збройно стати на оборону жовтневих здобуткiв, на оборону революцiї».

Оскільки всі ці істеричні вигукі про неминучість і підготовку інтервенції відповідають дійсності, говорити, розуміється, не приходится. Може ніколи можливість втручання західно-європейських держав в східно-європейські справи не була так мало реальною, як саме при сучасному міжнародному становищі. Не можуть, очевидно, цього не знати і совітські чинники. І коли вони проте вважають необхідним ширити чулки про військову небезпеку і, інсценізуючи її, збільшувати свої озброєння і поліпшувати військову підготовку, то відносно цієї тактики можливі два припущення. Є можливим, що, ширячи військові настрої, вони хотять одвернути увагу населення від внутрішніх справ і внутрішніх труднощів. Але можливі і друге. Може сталінська група рішила для того, щоб знайти вихід з свого безнадійного становища справді розпочати ризикову газардову гру. Може вона справді рішила стати на ґрунт викликання зовнішньої війни, віруючи в те, що військова перемога совітів одкрис перед совітсь-

кою владою нові перспективи і можливості. Коли б теперішня криза в ССРСР привела до війни, очевидно прийшлося б рахуватися з цілком іншими можливостями ліквідації сталінського режиму, ніж ті, про які була мова вище.

Що справді криється за розпочатим військовим галасом, в совітах сказати на разі трудно. Але теперішня напруженість становища примушує і за цією частиною діяльності совітської влади слідкувати з найбільшою увагою.

В. С.

З міжвароднього життя.

На початках поточного року, коли відома Лондонська конференція, що на неї покладали так багато надій, скінчилася безуспішно, дякуючи не замиреній до Франції позиції, яку зайняла італійська делегація, — фашистський міністр закордонних справ Гранді мав сказати такі слова одному з близьких до нього людей:

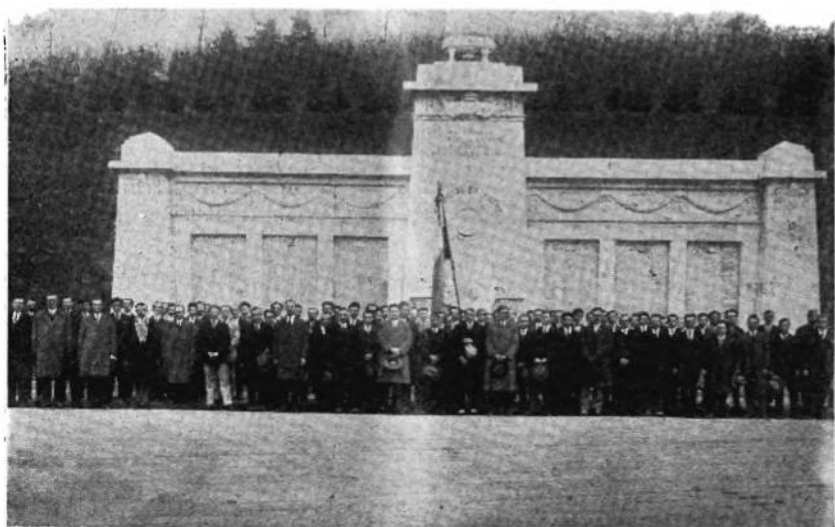
Після конференції, на протязі шести місяців, ми зостанемося у становищі вичікування. Потім доведеться стати на якомусь певному рішенню, — мабуть таки то буде — згода з Берліном та з Москвою.

У той час на ці слова не звернули більшої уваги, зважаючи, що це всього тільки дипломатична погроза, — одна з тих, які стали такими властивими для Мусоліні та підлеглих йому політиків. Тепер їх згадано англійською та французькою пресою, бо вони виправдані фактами — і навіть у більшій мірі, ніж того можна було сподіватися.

Почалося це ще літом совітсько-італійським торговельним договором, що про нього говорилося на цьому місці. Складено його було в час, коли большевики зачали розвивати свій кидальний торг, і в Європі ставили собі запитання: чи платитимуть совіти і що може виграти від того Італія. Тепер справа стала яснішою, хоч самий договір не опублікований і досі. Італія погодилася одчинити совітам п'ятилітній кредит на 200 мільйонів лір за умовою, що три чверті цілої суми буде гарантовано італійським урядом. З свого боку Москва зобов'язується замовити в Італії на всю суму різнорідний крам з галузі металургічної індустрії. Заінтересована англійська преса довідалася також, що то за крам мусить бути, і чому про нього так уперто мовчать договірні сторони. Будуть то легкі військові крейсери новітнього типу, підводні човни, аероплани, автомобілі, танки, паровози, вагони і т. и. Платити большевики збираються хлібом, а власне українською пшеницею, яка потрібна італійцям на виробку ліпших сортів макарон, бо їхня до того не надається.

З італійського боку наявно припускалося, що совіти свою сировину даватимуть їм по найдешевшій ціні згідно з системою кидального торгу, а італійці з них братимуть за свій крам ціни нормальні, а може й вищі. Що з того вийде, чим платитимуть большевики за свос озброєння, не знати. Принаймні, румунські газети повідомляють, що всі пароплави, вислані за хлібом до совітських портів на Чорному морі, простоявши там довгий час, повернулися звідти порожніми і завітали до портів румунських, сподіваючися у них знайти збіжжя, аби одправити його куди слід. Не знати так само, звідки знайде Італія спосіб дати більші кредити большевикам. Країна це бідна, а її уряд як раз зараз по цілому світі шукає, чи не позичить хтось йому грошей, аби справитися з тєю економічною кризою, яка захопила зараз цілу Європу, за винятком хіба-що почасті Франції.

Але такого роду факти, — а їх можна було б навести більше, — не поспували совітсько-італійських взаємовідносин. Навпаки — римсько-московське приятельство за останній час значно окріпло і наочно перехо-

Члени філії Т-ва б. Вояків Армії УНР та громадяне в Кресо перед пам'ятником полеглим у велику війну поклали вінок у день святкування пам'яті 359 героїв, полеглих в Базарі в 1921 році.

дить од економічного договору до дипломатичної згоди, а може й впрост до політичного союзу. Доказів тому можна вказати багато і всі вони наче б то коментарів не потребують. По-перше, одночасно з підписанням торговельного договору сталася зміна італійського посла в Москві, — як кажуть тому, що він був противником загравання й згоди з совітами, вважаючи, що жити їм зосталося недовго. Нового посла вітав сам тов.Калінін промовою, основою якої була думка про «необхідність для обох країн розвитку приятельського співробітництва в площині міжнародніх взаємовідносин». Такі слова раніше говорилися більшовиками на адресу Кемалпаши, афганістанського Аманулі, китайського Чен-Кай-Шека, а в Європі — ними похвалитися досі могли лише німці, давні й щирі союзники ССРСР. По-друге, за промовою сталося й діло: до Італії з Москви вислано було почесну морську делегацію, яка пригетьськи обдивилася усі італійські порти, де їм було демонстровано усю морську силу італійської держави. Ще далі — в Женеві, на конференції що-дє розбросення, італійська і совітська делегація працювали, як брати, спільним фронтом, — до того, що італійці, аби їм можна було підтримувати тов. Літвінова, зрікалися усіх своїх недавніх пропозицій, коли вони протирічили з совітськими.

Але найбільшим фактом був візит тов. Літвінова до Мілану, де його зустрів італійський міністр закордонних справ Гранді з спеціальними почестями. До Мілану Літвінов несподівано поїхав з Женеві, залишивши там своїм заступником тов. Луначарського, що надається на дипломата, як голка до шпелі. За кілька днів перед Літвіновим так само несподівано покинув Женеву Гранді. Італійський та совітський міністри мали в Мілані два побачення, одно з тих тяглося більше трьох годин, друге — півтори години. А потім — роз'їхалися: Гранді, звичайно — до Риму, а Літвінов — так само звичайно — до Берліну. Гранді, як то й подобає справжньому дипломатові, не дуже то розговорився про свою бесіду з совітським міністром. Тов. Літвінов же був би більшовиком, коли б так таки і промовчав. Він висловився перед берлінськими журналістами, що в Мілані обмірковувалися, так мовити, справи європейського замиріння,

бо, мовляв, ССРСР — сама пацифічна держава в цілому світі; додав, однак, також і про те, що Москва однині змінить свою політику на ближчому азійському Сході і на Балканах, а в Європі — разом з Італією та Німеччиною — буде змагатися до ревізії мирних договорів.

Європейську політичну опінію сильно вразило побачення в Мілані. Може б воно і не вважалося такою видатною подією, коли б справа йшла тільки про наближення самої Москви та самого Риму. Мало чого не бувало в міжнародних взаємовідносинах. До ССРСР союзнитись Німеччина, дбає про добрі з ним стосунки сучасний уряд Англії, клопоталася один час біля того навіть — Франція. Але міланське побачення перейшло в супроводі інших, дуже показних подій, — таких, як остаточне замирення Туреччини й Греції під безпосереднім патронажем Мусоліні, як шлюб болгарського царя з італійською принцесою, як демонстраційна поїздка венгерського міністра Бетлена до Берліну і т. и. Тому-то враження од вказаного побачення в міжнародних колах політичної Європи було велике і тривожне. Найкраще може, — звичайно, маючи на оці свою фашистську публіку, — висловив його женевський кореспондент римської газети «*Popolo d'Italia*» написавши:

«Привиддя італо-німецько-совітського блоку з'явилось несподівано в Женеві, як імпазантна реальність. Вказані три великі держави знаходяться в приятельських відносинах до турецько-грецько-болгарсько-угорської групи, і цей факт зробив у женевських колах сенсаційну думку, що справді щось нового сталося в Європі. Група в 300 мільйонів людей, з'єднаних у згаданих семи державах — цей факт викликав поважну розвагу у багатьох.

Фашистський кореспондент сформулював правильно. Повстала європейська коаліція із семи держав, навіть із восьми, бо на випадок якоїсь акції до неї автоматично пристас й Австрія, для якої немає іншополітичної дороги, ніж іти в сліди Німеччини. Ця коаліція у французькій пресі вже дістала й назву — східного блоку. Підготовувався і передчувався він давно, але лише тепер вийшов на світ із туману потайних пересправ, що їх клубок звивався найбільше в Берліні та в Римі. Дипломатична акція останніх місяців, особливо перебіг розправ в женевський комісії що-до розбросня, виявили і те, проти кого спрямоване вістря того блоку. Прямоване воно є проти другого блоку, що існує вже з давніх часів, а саме — проти Франції та її союзників — Югославії, Чехословаччини, Румунії і Польщі; можливо, що до цього списку треба ще додати й пасмо балтійських лімітрофів, за винятком хіба-що Литви.

Континентальна Європа таким чином розподілилася на два ворожих і незамирених табори. Поки-що боротьбу розпочато в площині чисто дипломатичній. Гаслом східного блоку являється — ревізія мирних договорів, чого не може й не хоче допустити блок французький. Перша сутічка, що відбулася з цього приводу в Женеві на ґрунті питання про розбросня, скінчилася поразкою східного блоку, бо проти нього, крім їх континентальних противників, встали ще Англія й Сполучені Штати, що не мають до східного блоку великих симпатій. Другою поразкою став той факт, що, як здається, у зв'язку з останніми подіями Америка рішуче ухилилася від дальших пересправ про організацію для Італії позички в сумі біля семи мільярдів лір, які могли дозволити італійцям зреалізувати їх мрії про досягнення морського паритету з Францією.

Єсть однак і вигри у східного блоку. Це — підвищений настрій та надії в переможених народів, тривога і неспокій — в шерегах переможців. Як буде використаний цей психологічний ґрунт, чи не перейдуть події з академічної площини дипломатії до реального конфлікту в тій чи іншій формі, — на те вважуть факти, що їх можна чекати уже в ближчі місяці.

Observer.

З преси.

В журналі «Slovansky Prehled» (ч. 2) надруковано було цікаву статтю В. Харвата «Масарик і українці», що докладно спиняється на поглядах проводиря чеського народу на українську справу та на відношенню його до неї. У відносинах Т. Масарика до наших визвольних змагань після 4-го Універсалу, що проголосив самостійність Української Республіки, відбувся перелом. Він визнавав Україну

«з погляду чеського і слов'янського... але в рямцях федеративної Росії».

Цілковитої незалежності України Т. Масарик не годен признати. Такими словами виразно окреслює він свою позицію:

«Я сам особисто, поки буду мати право про те говорити, не можу визнати самостійну Україну поза рямцями Росії за правний політичний утвір. То мені впрост перечить». («Projevu», II ст. 201-202).

Що ж, може бути і така позиція, хоч і обґрунтовати її не вдається. Дивною трохи видається вона у видатного вченого і політика, що не тільки теоретично вистудіював визвольний рух, але й на практиці в життю своєму боровся за ідею незалежності всього народу і у великій мірі прислужився одновленню його державності. Мара великої Росії, що має, як виявляється, ще силу над деякими гострими і критичними розумами, страх перед німецькими впливами на Україні збили Т. Масарика з принципіальної позиції, примусили за бути про послідовність.. Позиція, яку займає він що-до справи самостійности України, знаходиться в неприкреному протиріччі з тими ідеями, які сам він поклав в основу своєї діяльности.

В иншому творі його читаємо:

«Чоловік і народ з святим переконанням, народ з твердою волею здійснити свої ідеали, свого досягне завжди. То єсть мій життєвий досвід, ту науку я витяг з історії народа нашого і народів всіх». («Svetova revoluce», с. 602).

Свята правда. І ми глибоко певні, що той історичний процес, який привів до визволення инших народів і до відбудування їхньої державности, ті самі наслідки матиме і д. я народа українського. Український народ має те «свiate переконання», має ту «тверду волю» здобудувати власну державність. А народ, який знає, чого він хоче, свого досягне. Так говорить і Масарик — учений. І ми знаємо, що незабаром прийде той час, коли життя саме, сама дійсність примусить і Масарика-політика, що його слова нагадали вище, виправити свою помилку. Коли незалежна Україна стане фактом, доведеться з ним рахуватися і ученим, і політикам, які б не були їх симпатії.

Нам здавалося до речі навести ці дві цитати, такі протилежні, з творів Т. Масарика саме в цьому числі, бо в ньому вміщена рецензія на книжку О. Бочковського про Масарика і українське питання. Цікава книжка і повчająca. Треба нам справді вчитися у чужих людей, надто у тих, що спромоглися свої ідеали перевести в життя. Та вихід цієї книжки будить і певні рефлекси. Коли ж нарешті такої книжки діждеться той, хто все життя своє присвятив справі незалежності України і за неї його віддав — С. Петлюра?

* * *

Літаінов у Женеві аж розсипається, побиваючи мілітаризм капіталістичних держав та вихвалюючи на всі боки миролюбність совітів. А ось малюнок з життя, що показує, як та миролюбність в дійсності виглядає. В кореспонденції з Києва до «Прагди» (ч 323 з 24, XI) пишеться таке про один з місцевих заводів:

«Воснні дні» зробили Овіахім вельми почесною організацією і викликали бурхливий зріст уваги до «воєнного штабу». Чи треба рахувати скільки за ці дні пристало до організації? Дуже багато...

«Електрозаводці пішли в похід не тільки за воєнною теорією, але і за воєнною практикою. На заводі встановлено воєнно-шкільний пункт. Допризивники проходять науку тут таки, на заводі. 650 добровольців-стрільців поклали початок стрілецькому полку ім. заводу. Утворено хемичну команду і санітарний загін. Комсомол виправив щось 80 чоловік до воєнних шкіл. Зібрання командирів заводу вирішило почати заняття з комполітскладом. Влаштовано змагання фізкультурників. Готується пробна воєнна тривога.

«Електрозаводці ще більше зміцнили зв'язок з підшефною частиною, з воєнізованою сторожевою охороною і пожежною командою»...

Можете собі уявити щось подібне у Рено чи Сітроена? А в Києві мілітаризація робітництва, як бачимо, йде погним ходом. Коли хто готується до війни, то це совіти. Але вони добре знають, що як почнеться війна, вони ніяким способом не можуть покластися на частини червоної армії. Вони знають, який протимосковський настрої панує серед селянства на Україні. І готуючись до війни, самі бояться її. Вони бояться її. Вони бояться дати в руки мобілізованому населенню окупованої країни зброю.

От звідки оці заходи поруч з преторіянськими полками ГПУ підготувати до бою і захисту, давши їм заздалегідь знання, техніку, вправи та зброю, по змозі більші контингенти робітників. Адже вони на Україні здебільшого складаються з елементів, чужих по національності тубільній людині, зайдів, та з певної частини геть помосковлених місцевих робітників, що зв'язали свою долю з долею окупантів. Вони вже раз прислужилися Москві під час завоювання України. На них покладає свої надії вона і тепер.

Заговорили про Галичину і Волинь і росіяне. «Возродження» в ч. 2011 з 4. XII с. р. надрукувало велику статтю Вепета під заголовком «Робота большевиків в Галичині та Буковині». Автор довго розписує про підготовчу роботу та про впливи большевиків в Галичині і Буковині; де вони захопили до своїх рук українські організації, що працюють там

«на ґрунті потворної української національної ідеї».

Автор цієї статті твердить, що головну увагу большевики звернули на УВО, на чолі якої стоїть Коновалець, та на УНДО. Так само доповідає п. Вепет, що велику акцію розвинув соєітський консул Кулик у Львові. Однослово, як на автора, вся акція українських елементів, як не цілком, то у переважній мірі, знаходиться під впливом соєітів.

Але найоригінальніші висновки автора, які подає він, як пораду польському та румунському урядам разом. Він каже:

«Треба дивуватися, як польський та румунський уряд не знайдуть радикального засоба для боротьби з большевицькою пошестю, адже ж цей засіб у них під боком — треба тільки дати щирю підтримку значному російському елементові населення, що безперечно вороже настроєне і відносно української ідеї, і до большевицької пропаганди».

Такий виспозок останнім часом все хотять накинути росіяне. Але звідки автор взяв, що в Польщі та в Румунії існує «значний російський елемент». Це вже секрет п. Вепета.

У Пряшеві видається карпато-руським волапюком газетка «Русской Народной Партіи на Словакіи» — «Народная Газета». Читати її можна лише за кару. А проте в ній иноді трапляються і веселі абзаци. Так в ч. 36 з 1 грудня с. р. знаходимо ми такі міркування про високу політику:

«Коли б доля «руссако народа» була припоручена докторові Крамаржеві та докторові Гайнові, то у нас давно була б вже автономія».

Можна собі уявити, що б то бул? за автономія по Крамаржу!

З широкого світу.

— В районі Л'єжу в Бельгії під час великих туманів з'явилася нова пошесть, від якої вмерло в одній комуні Анжис 62 душі; крім людської смертності спостерігалася і велика смертність худоби. Для дослідження пошести бельгійський уряд вислав спеціальну санітарну комісію.

— Китайський уряд вислав спеціальну армію для усмирення комуністів-бандитів в Ху-пе, Хунан і Кіянні-Сі. На чолі цієї карної експедиції став сам Чан-Кай-Шек.

— Федерація американських робітників визначає кількість безробітних в Америці в 5 мільйонів душ.

— Польський сейм і сенат зібралися 9 грудня.

— Сформувався новий австрійський кабінет міністрів на чолі з Ендером.

— Підсудні на московському процесі «промислової партії» призначені до смертної кари, але ВЦК їх помилував, замінивши смертну кару десятилітнім ув'язненням.

— По даних статистики большевики випустили такі кількості паперових грошей — в 1924-25 р. — 515,7 мільйонів руб., в 1925-26 — 200,2 в 1926-27 — 285,2, в 1927-28 — 342,5, в 1928-29 — 671,4, а в 1929-30 р. ця цифра виросла до 2.648 мільйонів руб. За 1929-30 рік випущено в 6 разів більше ніж передбачалося по плану «п'ятилітки».

Хроніка.

З життя укр. еміграції У Франції.

— Дар Бібліотеці ім. С. Петлюри. Цими днями Бібліотека дістала від французького видавця Aristide Quillet цінний дарунок: Універсальний Атлас Географічний в 2-х томах, видання 1925 року, ціна — 500 фр. В листі, адресованому п. бібліотекареві, п. Quillet пише: «знаючи, в яких трудних умовах перебувають зараз українці, нам дуже приємно зробити Вам дарунок Атласу, який, сподіваємось, буде в пригоді для ваших компартіотів».

Рада Бібліотеки цим висловлює публічну свою подяку п. А. Quillet та пані Л. Я. Ілляшенко, яка власне й спричинилася до одержання Бібліотекою так цінного Атласу.

Це вже не перший такий відгук з боку чужинців. Мусимо констатувати, що далеко не всі українські видавництва та установи йдуть на поміч Бібліотеці.

До багатьох укр. видавництв, установ та редакцій зверталась Рада Бібліотеки. Більшість, правду сказати, обізвалася, але, на жаль, наїшлись і такі, що навіть не спромоглися на відповідь, бо-дай негативну.

— З життя Військового Товариства. День Базару, в листопаді місяці, день героїчної смерті 359 вояків під Базаром на Волині, стає сьогодні днем національної гордості і слави української армії. Смерть повна краси, відваги, величі духа: цих 359 скромних вояків не можна забути, бо на цьому прикладі, як на рідкому в історії народа, буде виховатися наше молоде по-

коління, для героїчних чинів, до остаточного здійснення нашої національної ідеї. Довга траншея під Базаром, що стала могилою наших героїв, буде найсвятішим і найдорожчим пам'ятником визвольної боротьби нашої, як рівно ж буде завжди свідком жорстокої розправи наших варварських сусідів-москалів.

Отож цей трагічний день вояки української армії скрізь урочисто відзначили.

— В Шалеті Громада і вояки разом улаштували академію. Голова Громади п. Левицький, уповноважений Т-ва полк. Татаруля, п. п. Захвалинський, Бацуца та Мар, в своїх промовах схарактеризували героїчний чин під Базаром. Перед портретом Головного Отамана С. Петлюри, всі схилили свої голови та проспівали «Вічну пам'ять» і «Журавлі».

— В Оден-ле-Тіші 23 листопаду філія Т-ва влаштувала академію також. Зібралися українці без ріжниць партій і переконань. Уповноважений Т-ва сотник Балабан в своїй промові висвітлив цінність і значіння жертв незабутніх героїв. Член Т-ва п. Загній відчитав реєстр ростріляних. Не одна сльоза покатилася навіть і у старих козаків. Проспівали «Вічну пам'ять». Далі хор під керіванням поручи. Сидоренка відспівав низку відповідних пісень. Член Т-ва п. Лук'яненко та пані Косцюшко продекламували «Доля українського вояка-інваліда» — Авраменка та «Так мусить бути» — Костя Костенка.

— В Ліоні відбулася так само академія. З промовами виступали полк. Чміль, пор. Гуля та інші.

— В Крезо. Дуже урочисто відзначила день 359 філія Т-ва

в Крезо. В неділю 30 листопада о 9 год. ранку члени Т-ва та громадяне вишикувалися в колону та під проводом уповноваженого сотн. Романюка, разом з українськими прапорами, рушили через нове місто Крезо до площі мерії, де приєдналася духова оркестра та президія французьких комбатантів на чолі з п. Перюшо та представники муніципальної ради. Далі колона під марш оркестри вирушила до монументу полеглих у великій війні. Сотник Романюк та представники від Громади поклали вінок з написом: «Від б. Волків Армії УНР відданим борцям за свою націю». Від монументу колона під звуки оркестри пішла назад до старого міста, де в залі рестораци члена Т-ва п. Заболотного відбулися збори. Зачитано було реферата та протест проти насильств в Галичині. Останнє слово взяв уповноважений Т-ва сотн. Романюк, після чого відспівано було «Заповіт».

Дирекція заводу Шнейдера передала уповноваженому Т-ва сотн. Романюкові 500 фр., як пожертву на фонд українського інваліда.

Місцева преса з приємністю і повно відмітила це українське свято. «Le Progres» з 4. XII, що виходить в Ліоні, подавши докладну замітку про перебіг свята, зауважує: «з приємністю констатуємо зв'язки і співпрацю бувших комбатантів українських з французькими, які ще більше поглиблять братні стосунки, що вже існують між двома країнами». Так само «Le Journal de Creusot» з тої ж дати присвятує велику замітку святові, влаштованому «в пам'ять українських воєнків, що впали на полі бою в боротьбі за незалежність і волю України, як пише газета.

— По Союзові Укр. Емігр. Організацій у Франції. У неділю 7 грудня відбулися загальні збори Т-ва «Просвіти» в Дамарі-ле-Ліс; обрано заступника Голови «Просвіти», секретаря і одного члена ревізійної комісії, обмірковано справи поліпшення бібліотеки Т-ва. Крім згаданого заслухано доклад заступника Голови Радн

Союзу І. Косенка, що був присутній на цих зборах і ними керував.

— Того ж самого дня секретарь Генер. Радн п. Никитюк відвідав Громаду в Гаврі, а п. Журавель по дорученню Ген. Радн — гурток українців в Шуазі ле Руа.

— З студентського життя. 7 грудня склалася ініціативна група українських студентів в Парижі, що має на меті закласти в найближчому часі Студентську Громаду. В склад ініціативної групи входять п. п. Морей де Моран, Галеничук, Йосипишин, Андрусинин, Сікевичева, Татаруля, Журавель, Нестеренко та Мельників.

— По іменний список осіб, що зложили датки на Бібліотеку ім. С. Петлорн на підписних листах (Продовження).

По листу ч. 363 від Українського Культурно - Просвітнього Товариства ім. Т. Шевченка у Діжоні. Датки зложили: п. п. Германевич — 5 фр., Яртіга — 2 фр., Красицька — 2 фр., Кузнечак — 2 фр., Кепа — 1 фр., Завада — 1 фр., Розбут — 2 фр., Бурачинський — 2 фр., Андрійчук — 2 фр., А. Гурський — 1 фр.,

По листу ч. 108 виданому пан-отцеві И. Білоно у Форт Вільям (Канада). Датки зложили: п. п. Иван Нагуляк — 1 дол., М. Манзик — 1, І. М. Ковгалюк — 1, Василь Скоренький — 50 цент.

По листу ч. 299 зібрано п. О. Колтуновським у Новому-Саді (Югославія). Датки зложили: п. п. Жаботинський 30 дин., Мартос — 10 д., Венгрженівський — 10., Костанський — 20, М. Ревич — 30, Вудзинський — 20, Даценко — 10, Николин — 50, Ник. Гава — 10, Арсеній Шапкин — 10, Олеска Чміль — 10, Дирюгин Иван — 10, Бондаренко Петро — 8 дин.

По листу ч. 278, збірку провадив серед персоналу та студентів Подебрадської Академії п. С. Гловінський. Датки зложили: п. п. В. Іваницький — 20 кр. чесь., Бич — 20 кор., В. Прохода — 8, В. Кучеренко — 10, Козловський — 5, Гурін — 5, Литвицький — 5, Усенко — 5,

Ір. Шереметинський — 10, Громада студентів — 30, Гайдоський-Потапович — 20, Косюра — 20, Шиянів — 10, М. Добриловський — 15, М. Левитський — 20, підпис нечиткий — 10, підпис нечиткий — 10, Л. Грабина — 5, Сочинський — 5, Гловінський — 5, Петрів — 5, підпис нечиткий — 10, Мартос — 5, Мартосова — 5, Квятковський — 5, Косюра — 20, Питель — 5, Івасюк — 5.

По листу ч. 253 від «Товариства Прихильників Книжки» зібрано п. Кучеренком. Датки зложили: п. п. Марків — 5, Верба — 10 кор. чеських.

По листу ч. 252 виданому представникові Бібліотеки в Римі панові Онацькому. Датки зложили: п. п. Онацький Євг. — 20, Бані — 50, Гриненко — 10. Онацька Ніна — 20 лір італійських.

По листу ч. 254 С. Со — 20 кор. чес.

По листу ч. 255 від Укр. Реф. Реальної Гімназії в Ржевниціх. Датки зложили: п. Риндик — 10 кч., підпис нечиткий — 0.10 кч., А. Б. — 1.10 кор., А. Я. — 1 к., Трутенко — І. Ю. Кобиланський О. 50. Приходько — 2, Сеня Сподарик — 1.30, Марія Пірмалівська — 0.50 з. Кравчуківна — 0.50, П. Онишуківна — 3 М. Іщик — 1, А. Карженіовська — 1.50, Хоменко — 0.10, підпис нечиткий — 1, Шлендик — 15.40.

По листу ч. 294 від Української громади в Журжі. Збірку провадив п. поручник О. Коряко. Датки зложили: п. п. пор. Коряко — 100 лей, Я. Тимошук — 50 лей, Дітковський — 21, Дерманец — 20, Герасименко — 30, Ратушненко — 30, Мельник Василь — 30, від п. NN, 6 осіб разом — 60, адм. хорунжий Корчинський — 10, Бівчар Марко — 50, Дроздовський — 20, Гордига Порфрій — 10, Говаль Іван — 20, Краковецький Лука — 10, підпис нечиткий — 20, підпис нечиткий — 40, Міхальченко Андрій — 50, Берзер Борис — 20, Лаврік Мітрофан — 20, Лідія Коряко — 30, Нескоромний — 40, Крижановський — 50, Таназій Семен — 20, Є. Бійський — 20, Мотря Тимофій-

ва — 10, Бринський Яків — 20 лей

По листу ч. 260, виданому п. Цибульському, збірку провадив пан Крупицький. Датки зложили: п. п. Гр. Крупицький — 100 болг. левів, А. Куліш — 100 б. лев.

По листу ч. 280. Збірка серед робітників фабрики Балабанова в Болгарії. Датки зложили: п. п.

І. Гайдим — 50 болг. левів, Ю. Парфеня — 50, М. Колесник — 20, С. Пегур — 20, Г. Огієнко — 100, М. Сидоренко — 20, М. Аполонин — 10, Д. Чичибаба — 50, С. Патока — 20, Ю. Феденко — 20, А. Никольський — 20, А. Рудик — 20, Г. Саснюк — 10.

По листу ч. 279, збірку провадив п. Цибульський. Датки зложили: п. п. В. Дементюк — 50 болг. левів, Цибульський — 30, И. Романюк — 30, І. Мищенко — 10.

По листу ч. 324 збірку перевела пані Л. Д. Крижанівська в Берестю. Датки зложили: п. п. Т. Мусієнко — 15 зл., Пашинський — 5 зл., Абрамович — 3, І. Гнойовий — 5, Павенський — 5, Островський — 2, — 5, Островський — 2, Блудимко — 10, підпис нечиткий — 5, Чопівська — 2, Криницька — 10, Ворончук — 3, Д. Дмитріюк — 5, Левицька — 2, О. Лешкуевич — 5, В. Соловій — 15, М. Макарук — 3, підпис нечиткий — 5, Цівчинський — 20 зл.

По листу ч. 323. Збірка проваджена директором кооперативи «Село» п. Силенком. Датки зложили: п. п. Малюта Федір — 2 зл. п., Малюта Олександр — 2, Бабарицький Вікентій — 1, Шепченко Михайло — 1, Яковенко Микола — 1, Артемих Павло — 1, Павло Германович — 1, підпис нечиткий — 2, підпис нечиткий — 1, Гн. Олесіюк — 3, Платон Король — 2, Кічигіна Марія — 1, Дембівська — 1, Савченко — 1, Рембішевський — 1, М. Горенко — 1, П. Іленко — 1, І. Ковальський — 1, І. Рудич — 1, підпис нечиткий — 1, Г. Яровенко — 1, Бондаренко — 1, Шмалій — 1, Силенко Порфир — 5 зл.

По листу ч. 322. Збір-

ку провадив директор Укр. Кооперативи в Берестю пан О. Базилевич. Датки зложили: п. п. Базилевич — 25 зл., В. Криницький — 20, підпис нечиткий — 2, NN. 10, підпис нечиткий — 3, О. Богданкович — 5, NN — 2, С. Рабчевський — 1, NN — 1, підпис нечиткий — 1,50, Смигленко — 2,50, Ілляшенко — 10, Валентина Соловій — 5, Іван Кобилко — 2, підпис нечиткий — 5 зл. польських.

В Чехії

— Свято Українського Університету в Празі. 28 листопада с. р. відбулося в Празі академічне свято Інавгурації. Інавгураційна Академія була влаштована в салі Геологічного Інституту при численій участі громадянства. Інавгурація розпочалася співом «Славносного Збору» Сметана, який виконав хор українських студентів під керіванням доцента Українського Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі, пані П. Россіневич-Щуровської. Уступаючий ректор, професор Д. Антонович привітав присутніх гостей і зачитав звіт з діяльності Університету за 1928-29 і 1929-30 роки. Потім зачитав біографію нового ректора, професора Андрія Яковлева, привітав його і урочисто передав йому ректорську владу. Після цього хор заспівав старовинний університетський хорал: «Віват Академія».

Далі, ректор, проф. А. Яковлів оголосив свій інавгураційний виклад на тему: «Українське звичаєве процесуальне право». Після викладу ректор подякував уступаючого ректора, проф. Д. Антоновича, а також присутніх членів Університетського Сенату за переведення акту інсталяції, привітав і подякував за участь у святі представників чеських державних, наукових і культурних установ, п. п. ректорів Української Господарської Академії в Подєбрадах і Українського Педагогічного Інституту ім.

М. Драгоманова в Празі, представників українських наукових культурних та громадських установ і організацій, п. п. професорів, студентів і всіх громадян, що своєю присутністю вишанували університетське свято.

Наприкінці, ректор висловив іменем Університету глибоку подяку чехословацькому народу та його владі на чолі з паном президентом, Т. Г. Масариком, за матеріальну і моральну допомогу Українському Університетові і українській еміграції в Ч. С. Р. та проголосив пану президенту тричі «Слава». Присутні прислали і свос «Слава» та стоючи вислухали чехословацький і український національні гімни.

З нагоди свята ректор Університету одержав велику кількість листовних і телеграфних привітань, серед яких зазначимо такі: від Пана Канцлера і Високої Канцелярії Пана Президента, Від Президії Сенату, від Пана Президента Парламенту, від пана Міністра Шкільництва і Народньої Освіти, від Пана Міністра Народньої оборони, від Президії Міністерства Справедливости, від Пана Земського Президента Чехії, від Пана Земського Президента Підкарпатської Руси, від І. М. Ректорів — Карлового Університету в Празі, Масарикового Університету в Брні, Університету Коменського в Братиславі, Німецького Університету в Празі, Чеської Високої Техніки в Празі, такої ж школи в Брні, Німецької Високої Техніки в Празі, від п. п. Деканів — правничого, медичного, богословського факультетів Карлового Університету, правничого факультету Масарикового Університету в Брні, Хемично-технологічного Інституту в Празі, Сільсько-Господарського і Лісного Інституту в Празі, Гусового Чехословацького Євангеліцького факультету в Празі, від Президії Головного міста Праги, від Президії Ради і Марістрату Праги, від Бібліотеки Парламенту, від представників Міністерства Шкільництва, від окремих професорів, від Українського Наукового Ін-

ституту в Берліні, від Деканату Агрономічно - Лісового факультету Української Господарської Академії в ЧСР в Подєбрадах, від Українського Товариства для Ліги Націй, Головної Еміграційної Ради, Генеральної Ради в Парижі, від Української Бібліотеки ім. С. Пеллурі в Парижі, від редакції «Тризуба», від «Української Школи» в Чернівцях і багатьох інших.

Із зачитаного звіту видно, що в минулому академічному році професорська колегія Університету складалася з 22 звичайних і 2 надзвичайних професорів, 2 доцентів-суплєнтів, 5 приват-доцентів і 4 лекторів, разом з 35 осіб. Крім того було: 4 асистенти і 5 професорських стипєндистів, що готуються до габілітації на приват-доцентів.

Студентів було: в зимовому семестрі 1929-30 — 189, в літньому семестрі 1930 року — 253.

— В Українськїм Історично - Філологічнїм Товариствї дня 9 грудня 1930 о 16 г. в помешканнї на Бржеговїй вул., 5. відбулися доклади дійсних членів: 1. Слюсарєнка, Ф. П. — «Новий фрагмент Грецької федеральної конституції кінця IV ст.». 2. Щербаківського, В. М. — «Малама».

В Польщі.

— В Головній Управі Українського Центрального Комітету в Польщі. Вислови співчуття. Головна Управа УЦК з приводу смерти члена-скарбника її, Іллі Золотницького, одержала цілий ряд співчуваючих листів і телеграм, як від українських організацій і осіб, так і від польських урядових і громадських чинників, а саме: прем'єр-міністра Вячеслава Прокоповича, Ректора Українського Високого Педагогічного Інституту в Празі Д-ра Гармашова, Ректора Української Господарської Академії в Подєбрадах проф. Іваницького, Генерального Штабу Генерал-полковника М. Юнакова, бувшого Товариша Міністра Юстиції п. Цівчинського, Правління

Української Станиці в Каліші, Редакції «Тризуба», Української Спілки воєнних Інвалідів, Українського Т-ва Допомоги Емігрантам в Каліші, Полковника Сомовського, Сотника Калюжного Олександра, Відділів УЦК в Бронній Гурі, Ченстохові, Іновроцлаві, Тернополі, Львові, Петракові, Рейовцю, Скальмержицях, Білостоці, Біловіжжі, Гродні, Цумані й Озерах, від Міністра Рільництва Польщі п. Станєвича, генерала Стахєвича, п. начальника Сухєненка-Сухєцького, п. радника Соханського, Графа З. Грохольського і інших.

— З нагоди 10-тих роковин. Головна Управа УЦК з нагоди десятих роковин перебування на чужині одержала, для прикладнення Панові Головному Отаманові, чимало листів від української еміграції з різних закутків Польщі, які пересякнені твердістю духа й незломною вірою в, може вже недалеку, нашу перемогу, на приклад, від української колонії в Ковлю.

«Управа Ковельського Відділу УЦК в імені старшини й козачтва, що перебуває на Ковельщині, згадуючи день 21-го листопаду 1920 року — десяту річницю нашого перебування на чужині, складає Панові Головному Отаманові, Урядові, Військовому Командуванню і Головній Управі УЦК в Польщі сердечне вояцьке запевнення відданості нашим святим національним ідеалам, хоронимим під стягом Української Народної Республіки, залишаючись їм вірними й готовими до поновного закликку під рідні прапори, коли до того покличе їх Уряд і Український Нарід. Хочай ми й розкидані по всіх усядах, але згукі сурми, в хвили щастливий, зберуть нас до гурту й під їхнім проводом пійдемо звільнити Український Нарід з чужої неволі. В це свято віримо, надією в нашу перемогу живемо».

Бібліографія.

— О. І. Бочковський, доцент Укр. Госп. Академії в ЧСР. «Т. І. Масарик. Національ-

на проблемата українське питання» (спроба характеристики та інтерпретації). Подєбради 1930 р.

Українська Господарська Академія видала книжку О. І. Бочковського, яка присвячена вясненню її критичній оцінці поглядів президента ЧСР проф. Т. Масарика на національне питання і українську справу.

Не можна не поставитися з повним признанням до тої у високій мірі корисної і потрібної справи, яку здійснили Подєбрадська Академія і автор, давши українському громадянству цю книжку. Одним із завдань, яке лежить на наукових силах і наукових організаціях української еміграції є об'єктивне і докладне вивчення тих позицій, того відношення, яке існує і існувало до української проблеми у окремих народів і держав західно-європейського світу. Це вивчення є необхідною передумовою доцільности і успішности тої культурної і політичної пропаганди нашої справи, яку переводить українська еміграція. З цього погляду видання книжки, яке освітлює відношення до української справи президента Т. Масарика, який користується в ЧСР винятковим авторитетом і впливом, є виконанням завдання, яке стоїть на черзі. Слід лише побажати, щоб ця книжка була добрим початком, за яким би слідувала низка книжок тогожнього змісту, що вясняли б відношення до української справи інших діячів і груп як серед чехословацького громадянства, так і серед інших народів.

Звертаючися до самої книжки, треба одмітити, що вона захоплює тему дуже широко і ґрунтовно. Автор послідовно розглядає відношення Т. Масарика до проблеми слов'янства, до Росії, до польської справи, вясняє його погляди на націю і національну справу;

розглянувши основні моменти світогляду Масарика в справах, що є суміжні з українською проблемою, автор в другій частині докладно аналізує весь той матеріял, який міститься в окремих писаннях і заявах Т. Масарика, що-до української проблеми.

Автор, який є одним із учнів Масарика і який ствиться до свого учителя з величезним пієтетом і пошаною, проте не приймає поглядів свого учителя на українську проблему безкритично. Останній розділ книжки містить критичну оцінку поглядів Т. Масарика на українську справу. Ті висновки, до яких автор приходить і якими закінчує свою книжку, звучать так:】

«Навіть відкидаючи українське самостійництво, Масарик все лишався в ролі справедливого «altera pars» що-до України. Ми бачили, що впали підстави, якими Масарик заперечував самостійність України. Не підлягає сумніву, що визволена і самостійна Україна матиме в ньому широкого і доброго приятеля».

Книжка О. Бочковського написана дуже легко і жваво. Автор вповні володіє тою прикметою, яка так поширена серед французів, говорити просто і популярно про самі навіть складні проблеми. Використано для книжки величезну кількість матеріялів, при чому де-які з них уявляють тепер бібліографічну рідкість.

Гаряче рекомендуючи цю книжку увазі українського громадянства, висловимо побажання, щоб вона з'явилася в чеському перекладі і стала б приступною широким колам чехословацького громадянства. Думаємо, що вона могла б відограти корисну роль для перероблення того поверхового і неглибокого русофільства, яке ще й досі поширене серед певних чехословацьких кол.

В. Садовський

Зміст.

— Париж, неділя, 14 грудня 1930 року — ст. 1. — * * * — ст. 2. — Ілля Золотницький (некролог) — с. 3. — С. Черепин. Перед Різдом — ст. 5 — Лист із Подєбрад — ст. 10. — В. С. З життя й політики — ст. 13. — *Observator*. З міжнародного життя — ст. 16. — З преси — ст. 19. — З широкого світу — ст. 22. — *Хроніка*: З життя укр. еміграції: У Франції — ст. 23. — В Чехії — ст. 26 — В Польщі — ст. 27. — Бібліографія — ст. 27.

Повідомлення

Пожертви на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі цілком заміняють для В. Прокоповича різдвяні й новорічні листовні привітання та особисті візити.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

відкрита в середу: 6-9 г., в суботу: 4-9 і в неділю: 1-5 г.

В Бібліотеці можна набувати:

1. Збірник пам'яті Симона Петлюри. Видання Міжорганізаційного Комітету в Празі. Ціна 25 фр. з пересилкою у Франції.
2. Відзнаки — тризуби по ціні 4 і 6 фр.
3. Портрети С. Петлюри та Т. Шевченка по 1.50 фр.
4. Календар «Дніпро» на рік 1931. Ц. 15 фр.
5. Смаль-Стоцький: Шевченко — співець самостійної України. Ц. 2 фр.
6. Омелянович-Павленко: Україно-польська війна 1918-19. Ц. 15 фр.

Звертатись до бібліотекаря: Mr. I. Rudicev. 11, Square de Por-Royal. Paris XIII.

Українська Громада в Парижі.

В п'ятницю 26 грудня с. р. на Різдвяні Сяята в салі Angelo (8 bis Avenue de Montesperan. Paris 16-e — metro: Pompre).

влаштовує святочну сімейну вечірку.

Буфет, жаз, танці до ранку, розваги. Початок о 9 год. вечера.

Вступ — 7 фр.

Голова Громади — М. Ковальський.

Секретарь — І. Каленичук.

Українським дітям - Рідне Військо

Великий аркуш брестольського картону в фарбах що представляє піхоту, кінноту, гармати то-що — армії УНР з 1920 р.

Постатті козаків до витинання робота маляра-баталіста **Л. Перфецького**

Видання — «Тризуба». Найкращий подарунок нашим дітям.

Добра розвага — малим, дорослим — гарна оздоба до хати.

Ціна аркушу — 2 фр. (пересилка у Франції — 15 с. за кордон — 30 с.).
При гуртовім замовленню значна книжка. Замовляти в адміністрації
«Тризуба» 42, rue Denfert-Rochereau, Paris 5-e.

70-ті роковини смерти Тараса Шевченка.

Н о в а к н и ж к а

СТЕПАН СМАЛЬ СТОЦЬКИЙ.

Т. ШЕВЧЕНКО. — Співець Самостійної України.

...«злука з Московщиною мусить розвалитися, щоб Україна дісталася на волю. У Шевченка ніхто ніде не знайде ні одного слова яких-небудь федеративних чи союзних міркувань. Навпаки. Він усяку злуку України з Московщиною уважав найбільшою недолею, найбільшим нещастям України, джерелом її фізичного, духового, матеріального, культурного і морального занепаду... Він відкидає всяке спільне «отечество», знає тільки неньку Україну, яку так широко любить, що за неї готов і душу свою віддати. Він визнає тільки повну самостійність України».

Так пише проф. Степан Смаль Стоцький в цій книжечці.

Розповсюджуйте цю книжку під час Шевченківських свят і при кожній нагоді як а й ш и р ш е .

Ціна за один примірник на крейдяному папері, в гарній окладинці 1. 50 фр. франц., з пересилкою 2. фр., 7 пр. — 10 фр., 20 пр. — 25 фр., 50 пр. — 60 фр., 100 пр. — 100 фр. з пересилкою. Продаж по всіх українських книгарнях, де нема, звертатися на адресу:

M-elle N. Kuceriawenko, P r a h a - B r e v n o v , Liborova 470
Tchecoslovaquie.

Збірник пам'яті Симона Петлюри

виданий Міжорганізаційним Комітетом вшанування пам'яті С. Петлюри в Празі можна набувати в Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі.

Ціна 1 долар — 25 фр. з пересилкою.

Гроші слати на ім'я бібліотекаря:

Mr. Rudicev. 11, Square de Port Royal Paris XIII. France.

Незабаром вийде книжка поезій

Є. МАЛАНЮКА

„Земля й Залізо“

Ціна 10 фр.

Замовляти в книгарні «Тризуб», 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (V

Єдина адреса Редакції й Адміністрації

« Т Р И З У Б А »

42, Rue Denfert-Rochereau, Paris 5-e.

Для поштових переказів у Франції застається по старому: «Le Triden to
Chèque postal 898. 50. Paris

„ШЛЯХОМ НЕЗАЛЕЖНОСТІ“

Орган Головної Управи Українського Центрального Комітету в Польщі, що з року 1929 виходить замість «Вістей УЦК»,

Основним завданням ставить освітлення з погляду ідеологічного та популяризацію нашої державної традиції, до створена була на батьківщині українським народом в боротьбі за державну незалежність, а також розгляд важливіших питань державного будівництва на Україні.

Містить в собі статті політичного, економічного й культурно-освітнього змісту та відомості з емігрантського життя.

Ціна ч. 1-го — 1 зл., а ч. 2-го — 3 зл.

Адреса редакції: Warszawa. Podwale 16, m. 16, m. 15.

ТРИЗУБ

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований, Вяч. Прокоповичем, буде виходити в 1931 році по старому що-неділі в Парижі при участі тих самих співробітників.

Умови передплати на 1931 рік.

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 8 фр., окреме число — 2 фр.

	1 рік.	1-2 року	3 місяці	1 місяць	окр. чис.
ЧЕХІЯ	80 к. ч.	40 к. ч.	20 к. ч.	10 к. ч.	3 к. ч.
ПОЛЬЩА	25 зл.	15 зл.	8 зл.	3 зл.	1 зл.
РУМУНІЯ	500 леїв	300 л.	150 л.	50 л.	20 л.
НІМЕЧЧИНА	12 мар.	6 м.	3 м.	2 м.	0,50 м.
СПОЛ. ШТАТИ П.А.	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
КАНАДА	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris VI.

За кордоном журнал передплатувати й набувати можна у представників Тризуба: 1) В Канаді — W. Sikewich, P. O. Box 333 Toronto, Ontario Canada 2) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 45. Bucarest. 3) В Чехословаччині — Прага: Pl. Filonovic. Horni Cernosice u Prahy, c. 107; П о д є б р а д и — у п. inz. Prokopovica. Ukr. Hosp. Akademie Podebrady. 4) В Польщі — J. Lipowicki, Podwale 16, m. 15. W a r s z a w a для грошових переказів — пошт. рахунок 13.435 Warszawa, Jan Lipowicki. 5) В Спол. Штатах «Surma Book», 103-Av. A. New York, N. I., U. S. A. 6. В Царьгороді : M. Zabello. Posta kuturu № 224. Beyoglu. Istamboul. Turquie

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (V)

Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагус — Комітет.

Адміністратор : Іл. Косенко.

Le Gérant : M-me Perdrizet.